

Примітки до тексту й анотацій відновленого видання

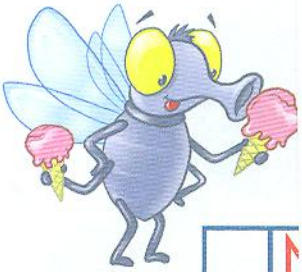
Коли завершував роботу над примітками до тексту, виправленнями й анотаціями до першого опублікованого видання, я писав таке.

«Чимало проблем з редагуванням, пов'язаних з підготовкою цієї чудової праці до друку, є прямим наслідком того, що уряд США продовжує утримувати її автора, на сьогодні без задовільного пояснення, під цензурним режимом, який не дає йому змоги брати участь у процесі видання. З нетерпінням чекаю того дня, коли Мохамеду Ульд Слахі буде на волі й ми зможемо прочитати цю працю в повному обсязі – такою, як він волів бачити її надрукованою».

Цей день настав, видання вийшло друком.

16 жовтня 2016 року, через 5445 днів після того, як він сам приїхав на допит до мавританської поліції й був викрадений, Мохамеду був звільнений з Гуантанамо й повернувся додому, до мавританського міста Нуакшот. Уже за кілька годин ми мали відеодзвінок – і це була перша наша розмова – а за кілька тижнів зустрілися віч-на-віч у залі отримання багажу в аеропорту Нуакшота.

1. Доповни сторін
2. Упиши перші лі

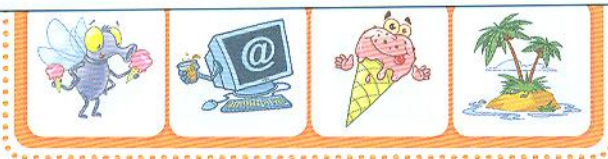
IN T

3. З'єднай малюнок

K O M A X A

I S L A N D

K	Q	V	L
W	P	L	T
O	S	R	Z
L	T	K	S
J	M	O	T
X	R	N	J

I N S E C T

O C T P I B

I H T E P H E T

I C E C R E A M

Відтоді маю одне з найнесподіваніших і надзвичайних задоволень у житті: ми контактуємо майже щодня – списуємося електронною поштою, здізваємося у ватсапі та скайпі, обмінюємося смс-повідомленнями. Більшість часу працювали над цим новим виданням «Щоденника Гуантанамо», реалізуючи прагнення, яке я висловив у своїх примітках до першодруку, і виконуючи те, що Мохамеду з моменту звільнення чітко і ясно визначив як відповідальність перед читачами: звільнити текст від обмежень американської урядової цензури.

Як пояснює Мохамеду в передмові до цього видання, ми бачили цей процес як реставрацію та відновлення – як-от зі старовинною будівлею чи пошкодженою картиною. Якби нам надали доступ до все ще засекреченого оригінального нецензурованого рукопису, справа могла б здатися простою: «заповнити» лакуни вилученим текстом. Але навіть це вимагало би певного редагування, позаяк іноді редакторські виправлення «заморожували» фрази й текст, які в іншому разі можна було б коригувати, а іноді я хибно розумів формулювання або зміст під виправленнями.

Насправді ж процес виправлення ми здійснювали поетапно, починаючи з коротких редагувань іменників і займенників, переходячи до довших описових пасажів і, зрештою, до трьох багатосторінкових викреслень в оригінальному виданні, два з яких описували перевірку на поліграфі, а в третьому був вірш, написаний Мохамеду. Тепер, через десять років після написання, першопочаткового тексту, що містився в цих довгих уривках, уже не відтворити. Натомість ми прагнули якомога точніше реконструювати сцени, приховані в цензурованому варіанті: Мохамеду відтворив їх у тексті, а потім ми переглянули

й відредагували ці уривки разом. Ми завжди прагнули якомога точніше дотримуватися текстуального простору й оповідної структури першого видання. Проте в одному з випадків процес вимагав переміщення блоку тексту, який спочатку містився на початку п'ятого розділу, в кінець першого: потрібно було виправити хронологію допитів.

У цьому виданні виділений текст указує на місця, де доводилося реставрувати й виправляти – для тих, хто бажає порівняти цю версію з першим опублікованим виданням.

Деякі зміни в моїх примітках не такі помітні, але їх легко розпізнати, порівнюючи це видання з першим опублікованим. У першому мої примітки мали перед собою дві мети: по-перше, спрямовувати читачів до урядових документів та іншої загальнодоступної інформації, що підтверджує розповідь Мохамеду; по-друге, давати припущення, засновані на моєму уважному прочитанні тексту й допоміжних матеріалів, про те, що могло бути приховане під редагуванням. На щастя, потреба в цих припущеннях відпала, тому деякі з моїх тодішніх виносков вилучено. Ті, що залишилися, і декілька нових доданих, тепер цілковито посилаються на ресурси, доступні для читачів, яким цікаво дослідити численні документальні свідчення про випробування, що їх зазнав Мохамеду.

Через п'ять років після того, як мені вперше вручили диск із цензурованою версією рукопису Мохамеду, я все ще намагався збагнути масштаби й тяжкість цього випробування, а також те, що ж воно свідчить про відданість моєї країни основним цінностям щодо прав людини, як-от належна правова процедура та свобода вираження поглядів. Але щодня я живу з цим

рукописом, і тепер, на моє велике щастя, завдяки живій присутності його автора, я розумію «Щоденник Гуантанамо» як потужний акт відновлення та надії.

Одного вечора під час мого приїзду до Нуакшота, через кілька тижнів після звільнення, Мохамеду стояв біля задніх воріт пошарпаного часом родинного будинку на краю Сахари. Він згадував події вечора 20 листопада 2001 року, коли попрощався з матір'ю й тіткою, запевнив, що за кілька годин повернеться, сів у машину й поїхав до поліційного відділку. Лише тепер ми зненацька зрозуміли: вже п'ятнадцять років минуло з тієї години, відколи почалася його злощасна одиссея. Час немов стиснувся; я побачив Мохамеду ніби в телескоп: і на початку, і в кінці його шляху – і в тому, як згорбилися йому плечі, я відчув тяжкість того шляху.

Відтоді я не раз відчував той тягар, коли ми працювали над оновленим виданням. Мохамеду тепер удома, і з теперішнім виданням його довгий шлях до переказу цієї історії завершився. Не як редактор, а як американський громадянин, я бачу: потрібно ще добряче попрацювати з відшкодуванням збитків. Мохамеду зробив усе, що міг. Решта залежить від нас.

Закінчення історії та передмова до нового видання

від Мохамеду Ульд Слахі

1

Щоразу, коли в Гуантанамо оголошували штормове попередження, мені приходила та сама мрія. Я уявляв, як табір зносить із лица землі й усі ми, як в'язні, так і полонителі, пліч-о-пліч боремося за життя. Іноді я рятував багато життів, іншим разом рятували мене, але так чи інакше нам усім вдавалося вижити, і ми виходили неущкоджені й вільні.

Саме таке я й фантазував 7 жовтня 2016 року, коли в Карибському морі наростав ураган «Метью». Прогноз віщував, що катаклізм суне просто на Гуантанамо, тому керівництво табору вирішило перевести всіх ув'язнених, близько сімдесяти осіб, до табору номер 6, найбезпечнішого об'єкта в Г-мо. Мені сказали, що мої речі можуть не витримати урагану, тому я взяв сімейні фотографії, Коран і два DVD з комедією «Два з половиною чоловіки». Черговий сержант першого класу, симпатичний латиноамериканський хлоп років за сорок, домовився з іншим ув'язненим, щоб той позичив мені свій DVD-плеер, але пристрій вийшов із ладу за лічені хвилини.

За стіною моєї камери спалахнула суперечка між одним із в'язнів та охоронцями щодо температури в блоці – ми всі знали, що такі суперечки марні, але сусід уже почав і тепер не міг зупинитися.

– Ви, американці, от я ставлюся до вас по-людськи, а ви нас не поважаєте! – горлав він.

– Замовкни вже, бо напросишся! – покрикували ті у відповідь.

Я щосили намагався від них відключитися і всю ніч дослухався, як вістряган колотиться в стіни камери, фантазуючи собі про чергове чудесне спасіння.

Споруда була така міцна, що власне бурі було й не чути. Та вранці табір гудів від чуток про ув'язнених, яких мають вивезти. Згідно з однією з них, існував комплексний план, відповідно до якого мене мали переселити разом із марокканцем Абдулом Латіфом Насіром Суф'яном Бархумі з Алжиру. За ці роки ми всі начулися стільки поголосок, які виявилися лише чутками, що знали: не варто їм радіти, все це знову виявиться черговими побрехеньками.

Проте мене того самого дня спіткала справжня новина. Вона прийшла в особі нашої нової чергової офіцерки. Та щойно заступила на посаду, і я ще навіть не бачився з нею, і от тепер ця особа у званні капітана зазирнула в отвір камери для відходів і подарувала мені найширшу усмішку, що я побачив уперше за багато років.

– А ви знаєте, що вас скоро звідси забирають? – поцікавилася вона. Оце найліпше з усіх можливих знайомство з новим черговим: я, мовляв, заступаю на чергування, а ти повертаєшся додому.

Мене перевели до іншого блоку. Я зустрівся з представниками Міжнародного Комітету Червоного Хреста, які офіційно повідомили мені, що мене мають перевести. Уряд США боїться самої згадки про звільнення ув'язнених, тому використовує власні евфемізми: «переведення» чи «переселення», ніби ми вантаж або біженці. Язан, представник Йорданії, якого я пам'ятав із попередніх делегацій «Хреста», запитав, чи погоджуся я на переселення до моєї рідної країни Мавританії. Я відповів, що погоджуся на будь-який запропонований переїзд, процитувавши кантрі-пісеньку Кріса Кейгла: «Куди завгодно, аби звідси». Наступного дня зі Сполучених Штатів зателефонували мої адвокати Ненсі Голландер і Тереза Дункан і підтвердили цю новину. Тільки тоді я міг сказати сам собі: «Отже, тепер офіційно: я полишаю цю в'язницю після всіх років мук і принижень».

– Завтра у вас «Золота зустріч», – повідомила мені новенька, коли я повернувся до камери після телефонного дзвінка. Вона так і не припинила всміхатися.

«Золота зустріч» відбувається в Золотому корпусі – це споруда, збудована для допитів. Спочатку допити там були не такими вже й страшними, як за мірками Гуантанамо. Ми відповідали на всілякі запитання співробітників ФБР, ЦРУ, військової розвідки, а також слідчих, які приїжджали з усього світу на запрошення американських колег. Але 2003 року там зробили косметичний ремонт, після чого будівлю разом із так званими Брунатним і Жовтим корпусами стали використовувати для катувань. Саме в цьому Золотому корпусі я провів стільки безсонних і холодних ночей того року, тремтячи в кайданах, переживуючи незліченну кількість сухпайків без усякого смаку і слухаючи: «О скажи,